

הישיבה המאה שמונים ושבע (קפ"ז)

ביום רביעי, י"ז באייר התשמ"ח (4 במאי 1988), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים ש' אברמסון, א"א אורבך, ע' אורבך, ש' אירמאי, א' אמיר, י' בלאו (יו"ר), א' בנדויד, ז' בן-חיים, מ' בר-אשר, א' ברוידא, ש' הראבן, י' יבין, א' מירסקי, ע"צ מלמד, ש' מלצר, א' פורת, גב"ע צרפתי, י' רצהבי וי' שבטיאל; החברים-היועצים האדונים מ' אור, א' אלדר, א' חזן, א' טל, י' יהלום, י' מנצור, ר' סיוון, י' פליקס וא' שמעוני; אורח האדון ע' גורביץ'; עובדי האקדמיה הגברות ש' בהט, ר' וייס, מ' זמלי וג' רביבו, והאדונים נ' אפרתי, ר' מירקין וי' ינאי.

- סדר היום:
- א. הודעה – לזכר הא' יעקב רבי
 - ב. הזמנת הצעות לחברות והעמדת ועדה בוררת
 - ג. דיון במעמדה של הלשון העברית (חלק שני)
 - ד. חגיגות מאה שנה לייסוד ועד הלשון

א.

הא' בלאו (יו"ר): מאז הישיבה האחרונה הלך לעולמו מר יעקב רבי, אשר השתתף בישיבות של הוועדה למונחים כלליים (בשנים האחרונות). הוא היה בלשן ידוע, אשר פרסם הרבה מתורתו מעל דפי 'על המשמר'. יהא זכרו ברוך.

ב.

הא' בלאו: אני קורא מן התקנון של האקדמיה ללשון העברית (סעיף 49 ב): "בישיבה הקודמת לישיבת הבחירה מעמידה המליאה ועדה לבירור סגולותיו של המועמד, והוועדה מביאה את מסקנותיה לפני המליאה בישיבת הבחירה. הדיון במסקנותיה של הוועדה הוא סודי".

המנהלה מציעה את החברים האלה לוועדה לבחירת חברים חדשים: מר אברמסון, מר פורת, מר מורג ומר גולדנברג. תפקידה של הוועדה הזאת הוא אך ורק לברור את ההצעות של החברים האחרים.

במשך השנים האחרונות השתרש מנהג, שאין אנחנו רוצים להמשיך בו: כאשר לא היו למען מועמד שלוש חתימות, צירפו חברי הוועדה את חתימותיהם, כדי שיהיה המניין הדרוש להצעת חברים. אנחנו רוצים לחדול ממנהג זה. הוועדה הזאת בודקת בעצם את הצעותיהם של החברים לחברים חדשים, בודקת ורואה, האם מספר החתימות מספיק, האם יש נימוק לקבלת החברים וכדומה. אין הוועדה הזאת עושה דברים, שיכולים להיות חילוקי דעות לגביהם. (קריאת ביניים: האם רצוי, שתהיה ועדה בבחינת בית-דין שקול?) קשה לי לתאר, שבעניין זה יתהוו חילוקי דעות של ממש. אבל אם המליאה תרצה עוד חבר חמישי, אין התנגדות עקרונית. נראה לי, שהדבר איננו הכרחי. אני מבקש מחברי האקדמיה, שיגישו את הצעותיהם לחברים חדשים תוך חודש, וידאגו לשני דברים: (א) לחתימת שלושה חברים, כדי שההצעה תהיה חוקית; (ב) להנמקה קצרה של ההצעה, מהלך חיים וכדומה. אני מקווה שתשלחו לי את ההצעות האלה.

הא' ברוידא: מדוע לא להעביר את השמות בחוזר בין כל החברים? משום שאין כל מועמד ידוע, לא לפי תכונותיו ולא לפי כתביו, לא ייתכן שהדבר יהיה נהיר וידוע לכל החברים. לכן צריך לקוות שכמה חברים מן היושבים במליאה יוכלו לומר משהו, לתרום משהו, לבירור התכונות והסגולות של האדם המוצע.

הא' בלאו: זה ייעשה תוך כדי הדיון.

הא' ברוידא: נהיה צריכים לדון במליאה ולדבר בעד או נגד האדם המוצע, ודבר זה גורם לפעמים תרעומת וקושי, ולכן אולי מוטב להעביר את זה קודם בכתב.

הא' בלאו: אינני יודע, אם הרעיון הוא טוב. אני חושב, שמוטב שהדבר ייעשה בעל-פה. דיון במליאה – כמעט אי אפשר להימנע ממנו.

הא' בן-חיים: לא תהיינה הדלפות. חשוב, שלחברי הוועדה שמקבלת את החומר – וזוהי ועדה מצומצמת – יהיה ברור שעליהם להיות נאמנים ולא לספר לאחרים. לא כדאי שזה ייעשה במליאה, מוטב שיופץ סטנסיל. מה שמדובר במליאה זו סתם רכילות.

הא' בלאו: הישיבה שלנו מתחלקת היום לשני חלקים. בחלק הראשון נמשיך לדבר על מעמד הלשון העברית, כהמשך לוויכוח שהתנהל בישיבתנו האחרונה. החלק השני של הישיבה יעסוק בהכנות לקראת שנה ה-100 ההולכת ומתקרבת.

ג. מעמדה של הלשון העברית (המשך הדיון מן הישיבה הקודמת)

הא' צרפתי: אינני יודע אם אני רשאי לעשות זאת, ואף-על-פי-כן רציתי להציע למי שידבר בנושא זה בהמשך למה שנאמר בישיבה הקודמת, שיזכור שאין לשון עומדת במקומה. יש דברים שאנחנו משתמשים בהם בדיבור, והם שונים מן המקורות, ואין להימנע

מהם. דבר שני, ראוי להימנע מנאום של קינה על מה שקרה ומה שמעוללים ללשון העברית. הדברים האלה, שהיו בישיבה הקודמת, לא מועילים. עדיפות הצעות שאפשר לראותן בגדר המעשי והאפשרי.

הא' ברוידא: אינני יודע אם אוכל להניח את דעתו של הא' צרפתי; ניסיתי לרשום מה שיש לי לומר, כדי לקצר ולא להלאות את המסובים. אנחנו מתפנים למעין חשבון נפש, אולי בדומה למתרחש במדינה. יש צורך בחשבון משום שהגיעו מים עד נפש. עומדים אנו סמוך לשנת ה-100 למאמצים המאורגנים להחייאת הלשון, כאשר שלושה מיליון היהודים נזקקים לה בדרגות שונות של זיקה, וחלק גדול מהם כשפתם היחידה. זה דבר שאיש באגודת 'שפה ברורה' ובוועד הלשון לא צפה ולא חלם עליו בשנת תר"ן. אבל אנחנו, שהורגלנו בנס ולבנו גס בו, אנו כבעל הנס שאינו מכיר בנסו, וגם לא מכיר בסכנותיו. אורבת לנו סכנה גדולה כגודל הנס – אשליית הנורמאליות. אירע ללשוננו מה שאירע למדינה, שנולדה על ברפייה של העברית. עם התעצמותה של המדינה מכוח בניה ובזכות ידידיה ובזכות אויביה, דימו מי שדימו, שהעסק משגשג ממילא מכוח עצמו, גם בלי שנתמיד בחיפוש דרכים להמשיך את המהפכה באנשים ובערכים שמתוכם צמחה המדינה. התפרסותה של הלשון על פני אוכלוסים גדולים ותחומים רבים, והתעשרותה במלים ובניבים, בכושר ביטוי ובגמישות הביטוי, מתוך לחץ החיים ובזכות פריחתם של הסיפור, השיר והמחזה, והסתעפותה וריבוייה של העיתונות – כל אלה הסתירו תהליכים רבים ורעים. קצתם של תהליכים אלו הם מחיר קיבוץ גלויות ותרבויות ותת-תרבויות ואי-תרבויות; יותר מקצתם – פרי דלדול החינוך והסחף הרוחני וההשכלתי שפקד את כוחות ההוראה ואת אופיו ותכניתו של בית-הספר; ולא מעט – פרי השפעת הלשונות הזרות באמצעות כלי התקשורת המתרחבים בעולם מתכווץ, מה גם שהפעילים במקצועות התרבות בספרות ובעיתונות, בתקשורת האלקטרונית ובתאטרון, באוניברסיטאות ובמכוני המחקר, חסרים לעתים קרובות את השורשים ואת המודעות למתן חלקם ולאחריותם להקמת לשון גדולה וגם חשובה, שלפי תנאי זמננו יונקת מכל העולם, אך מחויבת קודם כול למקורה וחייבת, כלשון כל עם ועם, לעבד את המזון שהיא קולטת מתרבויות שונות לפי כוחה ובצינורות הממשיכים את כוחה ורוחה מדורות.

האקדמיה לא יכלה ולא תוכל לתקן את העיוותים, ולמלא את שהחסרנו כולנו בכל התחומים שהלשון פועלת ונפעלת בהם. אבל אם האקדמיה עושה ועשתה למעלה מכוחה, לפי תנאי המצוקה של העבודה, בכינוס ומחקר והרחבת הלשון על-ידי קביעת מונחים שבדרך הטבע מעטים נזקקים להם – אין היא עושה אפילו לפי כוחה, בתנאי המצוקה של קיומה, בתחומים שהרבים נזקקים להם. והרי בצד המחקר והכינוס, שהם מטרה מיוחדת במוסד הזה, סבורני כי עיקר מטרתו ותפקידו של המוסד, ככתוב בחוק ובתקנון, הוא "לכוון את דרכי התפתחותה של הלשון העברית לפי טבעה, למיצוי אפשרויותיה בכל תחומי העיון והמעשה וכו'". אם לפני 40 שנה וגם לפני 90 שנה סברו וקיבלו כך, קל וחומר בלשוננו כיום, המתרחבת ופורצת גבולות בדרך הטבע, וגם הפרצות בה, בדרך הטבע, מתרחבות והולכות.

הזכרנו כמה מן הסיבות לפריצה. אם הלשונות האירופיות הגדולות, המתפתחות באופן נורמלי כאלף שנה, אם פחות ואם יותר, יש להן מוסדות ויחידים הנוטרים את הכרם, לשוננו בת 4000 השנים בתנאי חייה השונים והמשונים, על אחת כמה וכמה שהיא צריכה טיפוח מתמיד בתקופה של קיבוץ גלויות וריבוי הלעז ודלדול שורשים. פירושו של דבר עידור וגידור וניכוש והרחבה ונטיעות חדשות ושמירה מפני הרמשים המזיקים המוצצים לשדה ומעווים את פניה. בימינו, מי שהורע מזלו ויודע עברית, לא יבין לעתים את הנאמר במאמר עיתון הדין בעניין מענייני היום. לצורך זה מוטב לדעת אנגלית, ועוד יותר – אנגלית עיתונאית רדודה. אף זו: לפני שנים לא רבות, היו בעיתונות מדורים – מהם אלמנטאריים ומהם מתוחכמים יותר – לתקנת הלשון ולעקירת עיוותים, והם הועילו לא מעט. היום שוב אין בהם צורך, כנראה, ובמקומם אתה מוצא מדורים להכשר טעויות ולגיטימציה של שיבושים מובהקים. ובשעה זו קולה של האקדמיה בתחומים אלו אינו נשמע כמעט. דמותה המעוותת של האקדמיה בעיני חלקים מן הציבור היא במידת-מה פרי דמות עצמית של האקדמיה, של רבים מאתנו, החיים שלא מדעת באשליה שהלשון קמה לתחייה, ומעתה מוטב להניח לה לעשות לא מה שלבה חפץ, אלא כל מה שעולה בלבו של כל הבא לכתוב ולדבר בה, ויהיו מקורות יניקתו זרים ככל שיהיו. והרי לשון זו קמה לתחייה קמעה-קמעה, וחלקים מצורכי המחשבה והביטוי האנושי עדיין שוממים בה, ובה בשעה, שטחים שהיא כבר כבשה מזמן הופכים לאדמת בור או הפקר.

האקדמיה, בדרך הטבע, אינה יכולה לפתור את כל בעיות הלשון; עליה להיות ערה יותר לרוחש בעיתונות ובספרות ובציבור, לעורר את מודעותם של אלו לבעיות, ולהקים את הכלים הדרושים לביקורת מתמדת וחיפוש מתמיד בשדה הרחב של ההרצאה העובדתית והפובליציסטית. דברים אלו ישפיעו בהכרח גם בתחומים אחרים של העיון והדין.

עניין האקדמיה, במסגרת של עם מתקבץ לארצו, שוב אינו עניין של חובבי שפת עבר או אנשים המתפנים בשעת האפשר מעיסוקים הרבה יותר חשובים – והם אמנם חשובים לעתים לא פחות – אלא עניין של אחריות ממלכתית, אחריות לגורל ביטוי ומחשבתו של עם. ואין לתת לשום איש לזלזל בו, ובוודאי לא לממשלה ולקוצבי תקציביה.

לפיכך אין לראות את המינוי לחברות באקדמיה כעניין של כיבוד והוקרה על ישיבה בקתדרה באחד המוסדות של החינוך הגבוה, אלא כפי שהיה עד כאן, כעניין של תרומה ממשית מתוך ניסיון או תחושה לעיצוב לשון ולמעמדה המדויק והנכון בחיי יום-יום. לשוננו היא, כידוע, לשון שמית. אך כשם שכולנו, על-פי גזרת הגורל, הפכנו לעם אירופי במחשבתו, ועתידינו וגורלנו תלויים במידה רבה לא רק בהתערותנו במזרח ובאזור הים התיכון, אלא במידת יכולתנו להוסיף ולחזק את ציודנו וצביונו האירופי – אף לשוננו, לפי צרכיה, היא לא רק לשון שמית אלא, עוד מימי המשנה, לשון אירופית כמעט.

סיגולה של לשוננו לצורכי המחשבה ולתביעות הזמן הוא תפקיד אחראי וקשה. על האקדמיה לבדוק מחדש את כליה לפי המתחייב מתפקיד זה. אחד העם, יותר מכל אדם אחר בספרותנו, ביקש להביע מחשבה אירופית בלי לאבד את הצביון העברי, אך גם בלי לאבד טיפה מן המחשבה. הוא ביקש להתאים את הלשון לצורך ולא את הצורך ללשון. לכן ביקש לפני 95 שנה לסלסל את המחשבה, מתוך ציפייה שהיא תרומם את הלשון.

כיום, בנסיבות אחרות ובתנאים שונים לגמרי, ראוי לנו לדאוג לרומם את הלשון. לרומם – היינו לגוון את כושרה ולדייק את אמצעיה, כדי שהיא תיטיב לבטא את צרכינו המחשבתיים והרגשיים.

הא' אורכך: אני רוצה להעיר: הבעיה איננה מה עושים בלשון אלה העוסקים בה והמשתמשים בה. מסתמא יש טענות ויכולות להיות שאלות. הבעיה העיקרית היא האם משתמשים בלשון. עובדה היא, שמהלך הדברים בתקופה האחרונה הוא בכיוון של זלזול גמור בשימוש בלשון על-ידי מוסדות המצויים על כך. אני רוצה להזכיר מעשה שאירע ביום השישי האחרון. הגיעה אליי הזמנה מאוד יפה ומפוארת לכנס המתקיים על-ידי המחלקה לאמנות באוניברסיטה העברית, כנס המוקדש לתולדות האמנות היהודית. התבוננתי בה ושאלתי את המזכירה: האם את לא מרגישה בכלל, שיש בהזמנה הזאת גם דבר לא יפה? היא השתאתה ואמרה: מה לא יפה בה? אמרתי: יש מקום, בהזמנה לכנס בין-לאומי לתולדות האמנות היהודית, שתהיה כתובה בעברית. גם המלים 'האוניברסיטה העברית' היו כתובות בלועזית. רבותיי, זה לא המקרה הראשון. ובוודאי יש בידיכם להוסיף דוגמאות. יש כאן זלזול שהוא תוצאה של התפוררות, של רדיפה אחרי הישגים כביכול בעולם האקדמי. אני חושב שזאת בעיה שהאקדמיה ללשון העברית, החוגגת 100 שנה לקיומה, מצווה לתת את דעתה עליה לא רק בישיבה אחת; יש להקים מנגנון ולצאת בנושא זה לציבור, לכלי התקשורת, כדי להתריע בעוד מועד, כי כבר הגענו לא לחצי, שמדברים אנגלית, אלא להרבה יותר מחצי.

הא' בלאו: בוויכוח שהיה בפעם האחרונה הוזכרה על-ידי שני אנשים – על-ידי מר מורג ועל ידי – העובדה, שמכון וייצמן מנהל למעשה את כל הלימודים לא בעברית אלא באנגלית, והתוצאה היא, שהסטודנטים הבאים מחו"ל אינם נקלטים בתרבות העברית, אלא נשארים בתרבותם או בלשונם האנגלית. אין ספק, שאנחנו צריכים לנסות לפעול נגד המגמה הזאת. מדובר במוסדות המקבלים תמיכתם מקופת המדינה. לפי הנוהג במדרשת פיינברג שבמכון וייצמן כיום, כל הרצאה שיש בה ולו סטודנט אחד שאיננו מבין עברית, צריכה משום-מה להינשא באנגלית.

הא' בן-חיים: בדבריי בישיבה הקודמת אמרתי, שהאוניברסיטה העברית היא מוקד להלעזה. כבר היה זה בזמני, ולא רק במדעי הטבע אלא אף במדעי הרוח ובכללם במדעי היהדות. קרה הדבר שבאחת משנות השישים נכתב בחוג ללשון העברית חיבור-דוקטור באנגלית. כאשר נתבקשתי לחוות דעתי עליו – סירבתי, מפני שהוא כתוב בלעז. לפני שנים אחדות, ואני נשיא האקדמיה שלנו, נודע לי כי הפקולטה למדעי הטבע תובעת היתר להציע חיבורי דוקטור כתובים בלעז, וטעמה של התביעה, כי קשה להתבטא בעברית בענייני מדע. פניתי אל רקטור האוניברסיטה, ותיארתי לפניו את חלקה של האוניברסיטה העברית בעבר בעיצוב לשון המדעים בעברית ואת הנזק שייגרם ללשון ולתרבות העברית אם ייחלש ואף יחדל המאמץ להקנות לעברית ולחדש בה את כל הדרוש למו"מ מקצועי בה.

לשמחנתנו נדחתה רשמית התביעה למתן ההיתר האמור. אבל למעשה ההלעזה המיותרת – כלומר זו שאינה הכרח מדעי גמור – נמשכת בדרכים שונות. לפני שבועות מעטים נודע לי, שבחוג לשפה ולספרות העברית הותרו תלמידים, ערבים-ישראלים, להיבחן בחינות פנימיות בכתב, שלא בעברית. אילו הותרו להיבחן בלשון הערבית, היה אפשר ליישב את הדבר בדוחק, כלומר תהיה הבחינה בלשון שהיא נושא לימודו של התלמיד. אך האמת היא, שבחרו התלמידים להיבחן בלשון האנגלית ולא בעברית, ומורים באוניברסיטה 'העברית' לא אכפת להם! בארצנו היום, התובע כי ההוראה באוניברסיטה לכל צורתיה ורמותיה תהיה בלשון העברית נחשב לשוביניסט. שמא כדאי שאספר מעשה שאירע לתלמידה מתלמידותיי, שהשלימה את לימודיה באנגלית. היא חיברה חיבור דוקטור בתחום הספרות העברית החדשה וביקשה שיוותר לה להגישו בלשון העברית. אוניברסיטת מנצ'סטר לא נענתה לה, ודרשה שהחיבור יוגש באנגלית. כך בארץ ובלשון שאינה זקוקה לעידוד – מלוא כל הארץ כבודה.

ברור, שהאקדמיה צריכה לתת את דעתה על איכות העברית ולהפעיל את השפעתה כנגד התפשטות גוברת והולכת של השימוש במלים ובצורות לשון הפוגמות ברמה התרבותית של הלשון. התופעה נפוצה בשנים האחרונות, ובעיתונים, בפרט במדורים מסוימים, נגדשה הסאה. זו שאלה היכולה להעסיק את האקדמיה הרבה, ויהיו הדעות חלוקות בה. אך הכול מודים ומסכימים, ששאלת הזלזול בעצם השימוש בעברית מחייב את האקדמיה להתערבות נמרצת בהקדם.

הא' אורנן: זה לא באוניברסיטה העברית בלבד. הייתה לי התכתבות עם אוניברסיטת תל-אביב, כי שם כתבה בחורה עבודה על תורת הצורות בתחום הלשון העברית, עבודת גמר ולא דוקטוראט, וזה היה כתוב באנגלית. זה היה בחוג בבלשנות. כאשר פניתי אל הפרופסורית שהדריכה אותה, התשובה שקיבלתי הייתה: אנחנו חייבים להכשיר את התלמידים שלנו לחיים המדעיים, ולכן כותבים אנגלית, כי זו לשון העולם. ייתכן שזה יעבור גם לתחומים אחרים; זה יבטיח לה קבלה באוניברסיטה בארה"ב, אם לא תשיג משרה פה. חובתנו לקומם על כך. ואם את זה לא תעשה האקדמיה, לא עשתה דבר.

הא' ברוידא: יש הצעה של סגן ראש הממשלה, להקים אוניברסיטה בשפה האנגלית.

הא' טל: אוניברסיטת תל-אביב אומרת, שאין חובה לקבל הכול בעברית. האוניברסיטה מוכנה לקבל עבודה כתובה אנגלית; זו החלטת הסינאט.

הא' אמיר: בכנס שעמד להיערך בשדה-בוקר, לציון 100 שנה להולדת בן-גוריון, בהשתתפות נשיא המדינה וחוקרים ואנשי ציבור – בתוכם שניים-שלושה מאמריקה – אמרתי שאם יואילו לכתוב לי את הכול בעברית אשקול את השתתפותי. הכנס התנהל על טהרת הלשון ההיא, אף-על-פי שנערך לזכר מי שהקים את המדינה הזאת, כמו שמקובל לומר.

הא' מירסקי: אילו ידעו תלמידי האוניברסיטאות שבארץ ישראל אנגלית כידיעת סטודנט אנגלי את שפתו, היו יכולים בעלי האוניברסיטאות לבוא ולומר: העברית דלה והאנגלית עשירה ממנה, העברית רפת-כוח והאנגלית חזקה ובריאיה, על כן בואו וניטיב עם הסטודנטים ונניח למי שרוצים כי יכתבו חיבורים אנגלית תחת עברית. אבל התלמידים בני ארץ-ישראל לא יגדלו להיות אינטליגנטים אנגלים, ולא יגייעו מן האנגלית אלא קליפתה, וקליפת עברית יהיה גם קניינם בלשונם. ואך זאת יצטייר בלבם, שאת האנגלית הם לומדים מתוך בחירה, ועברית – על כורחם. דבר זה אינו צריך עמקות רבה בשביל להכירו, ואם נוטים באוניברסיטאות להגדיל את משקל האנגלית ולמעט את העברית, אין זה אלא משום שרבים המורים באוניברסיטאות המדמים שאין בעברית כדי פרנסה לכל רעיון ולכל מחשבה. אין כאן עיווי של הנהלות האוניברסיטאות, כפי שאנו מדמים ואומרים, ולא במכתבי מחאה הכוח לתקן את הדבר. כי שורש הקלקלה בהשקפת המורים ובתקנותיהם. אם אנו סבורים שיש בידנו לנגוע בהשקפת המורים שמשם נולדה המגמה להפחית בערך הלשון העברית, כי אז לכך צריכה השתדלותנו להיות מכוונת.

הגב' הראבן: תחזקנה ידי כל אחינו המקוננים. הסיכון האמיתי שאני רואה איננו רק בדברי מוריי ורבותיי, אלא נוצר סיכון, חמור לדעתי, של התהוות פער סוציולוגי. יהיו לבו אנשי מעלה שמדברים אנגלית, או כל לשון אחרת, ולעומתם 'עמק' שיישארו בעלי דימוי עצמי נמוך, וכבעלי דימוי עצמי נמוך ידברו עברית. זה הולך ונוצר לנגד עינינו, כאשר אנחנו רואים את התקשורת. האקדמיה חייבת לסגור את הפער הזה ולמנוע את הרחבתו. אני רחוקה מלהשלות את עצמי שנוכל להשתלט על כל הנושא, אבל לפחות יש להפחית את הסיכון. אנחנו עלולים לחזור למצב של דוברי יוונית וארמית, כשהעברית היא הלינגווה פראנקה של 'עמק'. אנחנו מדברים על שני מוקדי הבעיה – המורים והתקשורת. ביחס למורים אני יכולה להעיד, שבכיתות הנמוכות, כאשר משתמשים בביטוי שהמורה לא מכירה, מוחקים אותו. למשל: 'חומץ בן יין' – בני השתמש בביטוי בכיתה ב', והמורה מחקה את זה. זאת אומרת, שנושא המורה הוא חשוב מאוד, וצריך לתכנן את הדבר, באיסטראטגיה נכונה, אחרת נדבר דברים בעלמא.

הנושא השני הוא התקשורת, ופה האקדמיה עושה פחות מכפי יכולתה. התקשורת משפיעה על האנשים יותר מכל דבר אחר, כי כל העם רואים את הקולות... מניסיוני למדתי כי משלוח תיקוני לשון למערכות השונות כמעט שלא משפיע. משפיע אולי על שני אנשים במערכת, אבל במערכת אין גם מילון שאנשים יוכלו לפתוח ולבדוק. לעברית, ללשון תקינה, אין היום מעמד במערכות העיתונות. הנושא אינו נחשב. אני מבקשת לחזור על הצעתי הקודמת לסדר היום: לזמן ישיבה עם ועדת העורכים, ישיבה חגיגת מיוחדת של האקדמיה, ולהעמיד אותם על חומרת הבעיה הזאת, ואולי נועיל ב-20%, וגם זה הרבה.

הא' אירמאי: בניגוד למה ששמעתי מאוניברסיטאות אחרות, אני שמח להודיע, שבטכניון חייבים לכתוב בעברית את כל התזות, גם לתואר ראשון וגם לתואר דוקטור, פרט למקרים יוצאים מן הכלל, של זרים ועולים חדשים בשנה-שנתיים הראשונות לשהותם בארץ.

הא' אברמסון: הקשבתי לשיחה שהייתה בישיבה הקודמת, וגם היום. לפי דעתי, הבעיה החשובה איננה אם לדבר עברית כך או כך; הפרובלמה, לפי דעתי, היא, שאנחנו עומדים עכשיו בסימן של חששות לכל מה שאנחנו עושים בחינוך היהודי. היה זמן, שחשבו שהעברית תשמש מלט' לכל חלקי העם, לשכבות השונות. אתה עובר ושומע שתי יהודיות יושבות ומדברות עברית, תענוג לשמוע! חשבו שזה ייקלט עד כדי כך, שזה יהיה טבעי אצלנו. אולם ברגע שדרגת ההשכלה עולה, מתחילה ההתכחשות.

בזמנו הייתה החלטה של הפקולטה, שמותר לכתוב עבודת מחקר באנגלית, אם הקורא הוא אחד שאיננו יודע עברית, וצריך לחוות דעתו. אחרי כן התחילו לומר, שיש עולים חדשים שאינם יודעים עברית, אולי נתיר גם להם לכתוב בשפה זרה.

מאידך, הבעיה איננה הלשון בלבד. אם אני קורא עיתונים וכותב עברית, זה עושה אותי ליהודי יותר? אמנם האקדמיה איננה מצויה לדאוג לחינוך העברי, אבל היא מצויה על שמירת הלשון, ואי אפשר להתעלם מהעיקר, וזה הריחוק וההתרחקות מכל מה שפעם איחד אותנו כעם. הולכים ומתנערים מזה. משום כך אנחנו שומעים על ירידה. אנחנו גדלים בלי שורשים. לשון לא תציל אותנו, כי אפשר להחליף אותה. ניטול לדוגמא את הביבליוגראפיות ששולחים למוסדות, וזו חרפה. אדם מגיש בקשה - הביבליוגראפיה צריכה להיות כתובה באנגלית. יש מי שאומרים שקשה להם לכתוב עברית. אינני אומר אם זה נכון או לא נכון. אבל אם אדם משמיע נימוק כזה, זה מספיק; זאת אומרת שלא מחשיבים את העברית. העברית מסמלת איזה דבר שמקשר אותנו להיסטוריה שלנו. לפי דעתי הדברים הללו הם המרכזיים. ועל כן אני סבור שחלק מן ההתרעה על הזלזול בעברית צריך להיות אף ההתרעה על החינוך העברי.

גב' הראבן מציעה לדבר עם העורכים, או להקים ועדה כזאת. ניסו פעם בוועדת העורכים, והדברים לא עלו יפה.

הגב' הראבן: אני אישית הייתי מעדיפה שלא להתייחס לעברית כסמל. היא לשון, היא תרבות, היא מערכת נורמטיבית, היא עולם ומלואו, ולא סמל.

הא' אברמסון: העברית לא שימשה אף פעם כסמל לעם היהודי, כל זמן שהתנועות היו יהודיות, לא הפריע להם כל כך.

הא' טל: לעברית יש ערך לאומי.

הא' אורנן: אנחנו פועלים בתחום העברית, ולא כסמל לעם היהודי.

הא' אברמסון: פעם חשבו, שהעברית תעמוד לנו במקום דבר אחר, אבל זה לא מתקיים.

הא' אורבך: אפשר לומר זאת על כמה תופעות, אפילו על דת ישראל, שחשבו שהיא תעמוד בפני התבוללות והיא לא עמדה. הנושא הזה הוא מעבר לעניין שאנחנו עוסקים בו,

מפני שהעברית איחדה בתנועה הציונית חוגים שונים, מתוך התייחסות אליה כערך לאומי. והנה, לא כל הלאומים שווים. אפשר להגיע להבחנות מרובות. למחוק את התופעה הזאת, לדעתי – קשה ובעייתי מאוד. השאלה היא, עם כל הטענות שיכולות להיות – ולחלק מהן אני שותף – האם יש מקום במציאות שלנו לצאת ולומר, שמשום כך אנחנו יכולים לוותר על מה שנעשה במשך מאה שנה, או שצריך לחזק עד כמה שאפשר את היסוד הזה.

הא' פורת: יש לראות את הקושי בפרספקטיבה רחבה מזו. צריך להבין שזה קושי של עמים קטנים, שנלחמים במה שאהרן אמיר קרא בישיבה שעברה 'קולוניאליזם תרבותי', אותו 'אימפריאליזם' של התרבות האמריקאית. זה קושי כללי בעולם. האנגלית היא השפה הבין-לאומית, והיא נעשית שפת המדע ושפת ההידברות שבין בני-אדם בעולם כולו, והמלחמה קשה. אני זוכר, כשקיבל הסופר גרייה גרין את פרס ירושלים בעת אחד מירידי הספרים הבין-לאומיים, הוזמנו כמה ממתרגמיו לסעודה עמו. היו שם המתרגמת הנורווגית, המתרגם האיטלקי, המתרגם האוסטרי, ואני עבדכם, שתרגמתי שניים מספריו לעברית. ואני זוכר כמה הבינונו, אנחנו המתרגמים, זה ללבו של זה, כשהתחלנו מקוננים על אותם דברים ממש, על החשש ללשונוטינו ולתרבויות שלנו מפני האמריקניזציה של הלשון והתרבות בעולם כולו. אני זוכר שהאיטלקי, למשל, דיבר בשצף-קצף ואמר, שהאמריקנים לא זו בלבד שהם מקיימים להם בסיס על-ידי רייקיאויק, אלא הם אף משחיתים את הלשון האיטלקית. ופעם אחרת סחה לי אישה נכבדה מחוגי שגרירות אוסטרליה בישראל על חששה מפני זיהום השפה האנגלית שלהם בגלל ההשפעה האמריקאית. ואם עמים שיושבים מאות שנים על אדמתם חרדים ככה, אנחנו, שעדיין ניכרת בנו גם השפעת הגלויות שלנו, ודאי שעלינו להיות חרדים, והשאלה צריכה לעמוד בראש מעיינינו.

הא' אמיר: היות שמר פורת ציין משהו שאני אמרתי לפני חודשיים, אצטט משהו שהוא אמר לפני 22 שנה. בשנות ה-60 היה פורת בארה"ב וכתב משם מאמר ב'דבר'. (הא' פורת: כתבתי את זה במכתב לחיים גורי, והוא פרסם את זה.) שם הסתבר, שהאווירה בארה"ב הייתה פיתוי מתמיד לעזיבת הארץ והיקלטות בחברה היהודית בארה"ב. דווקא אם מדברים על הקשר הכללי יהודי, הלשון האנגלית היא העוזרת, והעברית לא בהכרח תקל על תלמיד-חכם ממקומותינו שנוטה אוהלו במדינות-הים, אלא אם החומר העברי הוא נושא מחקרו. הדבר מורכב יותר – לא שהחמצנו איזה אלמנטים, אלא שהולוול האקדמי בלשון הוא זלוול כולל.

הגב' הראבן: יותר יהודים יודעים היום אנגלית מאשר עברית.

הא' בן-חיים: אין ספק שהדעות חלוקות, מהו החוט המאחד את העם הזה, המפורד ומפורר באמונות ובהליכות החיים, אבל ברור לכול שאנחנו כאן, באקדמיה ללשון העברית, מאוחדים באחריות ללשון העברית ובדאגה לשגשוגה וכל שכן לעצם קיומה. אין די לקונן

על הרפיון שתקף על הציבור שלנו בעניין העברית. צריך שנטכס עצה איך נפעל כנגד זה, כמובן לפי מה שהוא בגדר כוחנו החוקי והמוסרי.

בשנים הראשונות לייסוד האקדמיה נהגנו לבסח אחר כל ישיבה של המליאה הודעה לרבים על ההחלטות שנתקבלו באותה הישיבה, וקול-ישראל היה מפרסמה ברבים. אני מציע לחדש את המנהג הזה, למען ידע העם שהולזל בעברית מטריד מאוד מאוד את האקדמיה, וכי היא מתכוננת לפעול. שנית, אני מציע לכונן ועדה שתרכז את המידע הדרוש ותתווה קווי פעולה על יסוד בדיקה מדוקדקת. לא ייתכן – למשל – שתבוא האקדמיה בדרישה למי שתבוא, בלא שתהא תלונתה מבוססת כראוי. שלישית, סבור אני שצריך לשאת ולתת מיד עם ראשי שלוש הערים הגדולות, ירושלים, תל-אביב וחיפה, על ההפקרות הפושה בשלטי החנויות והמוסדות השונים. כאן אין צורך באיסוף מידע כל שהוא, הכול רואים כיצד הלעז דוחק את העברית הן באותיות והן בלשון גופה. גם מוסדות המדע וההשכלה הגבוהה יכולים, בלא כל נזק להם, לחייב את נציגיהם בכינוסים ובשאר הופעות פומביות בארץ, שישאו את דבריהם בעברית, ואפילו היא קלוקלת כדרך שהיא קלוקלת בפי רבים מאנשיהם.

אין בסמכות האקדמיה ואין צריך שיהיה רצונה להקים מעין 'גדוד מגיני השפה' שבעבר. הגדוד הזה מעולם לא היה חלק של ועד הלשון ולא פעל בשמו. גדוד כזה נחוץ היום לא פחות, ואולי אפילו יותר, משהיה נחוץ אז. קשה להגיה, שבימינו יקומו קנאים לעברית שיהיו מגינים עליה מכל הפוגעים בה.

הא' בלאו: יש דירוג בין הדברים. הוראה באנגלית היא חמורה יותר מכתובה, וכתובה חמורה יותר מאשר כינוס. אין כל הדברים שווים.

הא' מלמד: בישיבה הקודמת אינני יודע אם דיברו על קנאות הנוער. בזמן שאני למדתי הייתה קנאות לשפה. אני יודע שנלחמים נגד זה. היו חדורים אז אהבה לשפה העברית – 'גדוד מגיני השפה' היה באוניברסיטה עצמה. אני כתבתי מחקר על איזביוס, ואמרו לי שיתרגמו זאת לגרמנית, וישלחו לגרמניה, ואקבל 'דוקטור'. אמרתי, שאם הדבר ראוי להידפס זה יידפס בעברית. הבאתי את זה לפרופסור אפשטיין. אני חושב שצריכה להיות קנאות של הנוער, שיילחמו את מלחמת העברית.

הא' טל: רציתי להעלות מה שאמר הא' מלמד. אילו היה קונסנזוס לאומי אחר, לא היו עוברים מעברית ללשון אחרת. אם הייתה העברית לשון מטופחת מראשיתה, לא היינו נפרדים ממנה כל כך מהר ועוברים ללשונות אחרות. מאז שאני מכיר אותה, העברית קיימת באווירה של זלזול וקיפוח. אפשר לפנות פניות אדמיניסטרטיביות לכל העולם, וייתכן שישמעו לנו, אבל ליצור אווירה של דבקות בעברית לא ניצור. אני לא אומר שלא צריך לפנות אל האוניברסיטה בתל-אביב ולנזוף בה על המעשה המחפיר הזה, אבל עלינו לתת דעתנו על החינוך. בבית-הספר היסודי העברית מדולדלת, המורים מזלזלים בעברית, וההורים אינם מודעים לזלזול בעברית. יש לי חליפת מכתבים עם חנה זמר על הלשון;

היכן העריכה הלשונית? איש לא נותן דעתו על הלשון של העיתון, שלא לדבר על דוברים מסוימים, שגם הם זקוקים לעריכה לשונית. אין רצון, אין מחשבה, אין תרבות לשון. באווירה כזאת, כאשר השפה היא בעדיפות שלישית או רביעית, קשה לומר "אל תדבר אנגלית אלא עברית". לא נוצר ערך של הלשון העברית. צריך לתת את דעתנו לדבר הזה.

הא' אירמאי: אני רוצה להציע, שגם האקדמיה מצדה תלמד את האנשים, שיוכלו לקרוא ולכתוב עברית. לא החלטנו עד היום החלטה סופית בענין הכתיב. זה נמשך כ-50 שנה ולא מעיזים לדון בדבר. אנשים אינם יודעים איך לכתוב וגם כיצד לקרוא. יצרנו חומרות בענייני ניקוד, הכנסנו את הדגשים במלים זרות, ועשינו הבחנה במלים לועזיות בין צירי וסגול, כאשר 98% מן הציבור אינם יודעים לנקד. אנחנו מטילים כל פעם חומרות אחרות.

האקדמיה צריכה להקים גוף שיחקור את השאלה, איך לפשט את העברית ולעשות אותה מובנה וקבילה על המוני העם כאן, שלא גדלו על המסורת של הלשון העברית ואינם בקיאים בדקדוק.

הא' בר-אשר: הן בישיבה הקודמת הן בישיבה הזאת התמקדו הדוברים בשאלה – עד כמה יודעים היום עברית. בישיבה זו נאמרו דברים מפורשים לגבי היחס של האוניברסיטאות ושל מכון ויצמן לעברית. אף דיברו על כנסים המתנהלים כולם על טהרת 'הלשון ההיא'.

ברור שהאקדמיה צריכה להוציא איזה תזכיר שיועבר לשר החינוך. אין כוונתנו לפנות לשר רק בענייני חומר לשם מילוי צורכי האקדמיה, אלא להעמיד עניינים של תוכן ומהות, לדבר על לימוד העברית ועל ידיעתה ועל תפקידו של משרד החינוך בתחום זה.

בלי להסכים או לחלוק על דברי פרופ' אברמסון, ברור שנתמטעה ידיעת העברית. דבר זה תלוי בתהליך חמור שפקד אותנו, הינתקות מן הטקסטים, אין עוד די אנשים היודעים את המקורות ויונקים מהם במישרין. 'עם ארצות' נעשתה לגיטימית. מעשה בתלמידה בחוג ללשון העברית שכתבה בתרגיל ש'שמות עין' עניינו 'בן יחיד', משתקה המורה מנין לקחה את הרעיון התמוה הזה, היא ענתה: "אחד הפרשנים כתב 'שמות עין – אין לו אח" – והרי לך בן יחיד. ועוד זאת, סיפר לי מר ארי אבנר, מעשה בקריין שקרא: "וכפר אדמתו עמו", ולא הבין למה התרעמו על קריאתו. שמעתי מאיש חריף אחד, שדורגו דבק בדברי שמעון הצדיק ש"על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", אין עוסקים בתורה ואין עובדים, אלא מדברים על התורה ועל העבודה...

צריכים אנו להשיב את הדור אל הספרות העברית לדורותיה, למקרא ולספרות חז"ל ולתקופות אחרות. הלוואי והיו לנו כיום אפיקורסים ולא עמי ארצות... אני רוצה להדגיש שגם בין שלומי אמוני ישראל איני מוצא ידיעת עברית... יש צריכה וקנייה של ספרים רבים, אבל אין הדבר מעיד על לימוד ועיון מרובה בהם... עניינה של העברית הוא עניינו של המורה לתנ"ך ולתושבע"פ ולספרות עברית ולא רק עניינו של המורה ללשון.

פעמים אתה משתומם כמה קהות חושים אתה מוצא בין חברינו הפרופסורים. בט' בניסן תשמ"ג הלך לעולמו מורנו פרופ' שאול ליברמן תמ"ך. כשחזרנו מן הלוויה, אמר פרופסור אחד: "בעצם כיום אין צורך בִּזְכָּרָנִים מופלגים כמוהו, יש קונקורדנציות ומאגרי מידע, ושם דבר אינו הולך לאיבוד". על מה הוא מדבר? דין הוא שהאקדמיה תשמיע את קולה בפני שר החינוך ובפני ראשי משרד החינוך. אבל אל נשלה את עצמנו שנוכל לעשות הרבה מעבר לזה.

ד. מאה שנה לייסוד ועד הלשון העברית

הא' בלאו: את המחצית השנייה של הישיבה נקדיש לדיון בחגיגות מאה שנה להתחדשות הלשון. שנת תש"ן תהיה שנת הלשון העברית ו-100 שנה לייסוד ועד הלשון. אינני יודע, באיזו מידה אתם בקיאים בנעשה; אנחנו התחלנו בעניין עם פירוט התכניות לקראת 100 שנה.

הא' אורכך: האם לפני שישלח תזכיר לשר החינוך, הוא יהיה לפני חברי האקדמיה?

הא' בר-אשר: הדבר מקובל. בפעם הקודמת אמרתי שנשלח לו פרוטוקול. אנחנו מתכוונים להכין תזכיר קצר שיקיף את עיקרי הדברים. בפעם שעברה החברים קיבלו סקירה קצרה*. הכנו תכנית קצרה שנתגבשה בוועדת חגיגות ה-100. חברים ביקשו לקיים דיון במליאה על חגיגות ה-100. אני רוצה להזכיר, שאמרנו, שאנחנו מתכוונים לעשות פעולות תרבות, שנציין בהן את המאורע הזה, של 100 שנה לחידוש הדיבור העברי. אנחנו מקווים לציין את השנה באירועים שונים בשיתוף משרד ההסברה, משרד החינוך וכדומה. יש לנו התחלות המכוונות לשפר את המצב החומרי של האקדמיה כדי להרחיב את פעילותה, במילון ההיסטורי ובפעולות אחרות, כגון התכנית להקים מרכז, ארכיון או מוזיאון לחקר תולדות חידוש הדיבור העברי, ויש גם תכניות אחרות. חברים ביקשו בישיבה הקודמת, שבטרם נגבש את הדברים סופית, האקדמיה תביע את דעתה. הגיעה שעה זאת.

הא' מלצר: אנחנו עומדים עכשיו בשנת תשמ"ח, והחגיגה לכבוד 'העברית החדשה' תהיה בשנת תש"ן! אפילו זה עניין אקטואלי, יש תחילה לדון בעניין הזה בחוג נרחב.

הא' בלאו: זה נעשה. המסמך שהופץ ביניכם הוא פרי הדיונים, שהיו בוועדה מיוחדת לעניין זה, ובסוף נתכנסה יחד עם המנהלה והחליטה מה שהחליטה.

הא' מלצר: אף-על-פי-כן נדמה לי שלא הגיעה השעה לקבוע דברים.

* הסקירה מובאת להלן, עמ' 90, ובה מספר תוספות בעקבות הדיון.

הא' בלאו: נראה לי, שכדי שנהיה מוכנים למה שיקרה בעוד שנה, שנה וחצי, הכרח לעשות את הדברים כבר עכשיו. איחרנו במידה גדולה, ואנחנו צריכים להחליט סופית על דרכנו.

הא' מלצר: על כל פנים אין לקשור ביחד שני דברים שונים. הדרישות של האקדמיה מן האוצר או מן ההסתדרות הציונית הן עניין לעצמו, והעיתונות, או הטלוויזיה, או מה שהם יעשו לכבוד העברית, זה עניין שני. אין לחבר את שניהם.

הא' אורנן: אני רואה בסקירה שקיבלנו שנעשה פה ניסיון מרכזי ראשון להגדיר מה האקדמיה מבקשת להשיג, וזה טיפוח מעמד הלשון בארץ ובתפוצות, כערך יסודי, וחיזוק אחדות העם היהודי. נדמה לי, שהחלק השני הוא בחינת מס שפתיים, שהרבה אנשים ומוסדות סבורים שיפה לומר את זה, אבל אין יכולת לבצע את זה ולא שייך לעניין. אם מישהו רוצה לחזק את אחדות העם היהודי, מוטב שיילחם למען האנגלית, כי רוב היהודים מדברים אנגלית... בהיותי באנגליה בשנת שבתון הוזמנתי להרצות בסמינריון מטעם הסוכנות היהודית. הרציתי על העברית, וקם איש ואמר: "האם לא חשבתם פעם איזו שטות זאת הייתה, לחדש את הלשון העברית העתיקה? עכשיו יש קשיים בקומוניקציה אתכם. באים הילדים שלנו לישראל, בקושי יכולים להבין מישהו, את בני גילם אינם יכולים להבין. במקום ללמוד 'סידור' וערכים יהודיים טובים באותם הטקסטים הרבים, מבלבלים את המוח בשיחות יום-יום; את זה אפשר לומר באנגלית." הטענה הזאת נשמעה בכל מקום. לכן לא נכון שאנחנו צריכים לערב את חיזוק הלשון העברית וטיפוחה עם כל מה שנאמר בהמשך. בסעיף הראשון אני מציע למחוק את ההמשך. אני מניח שהרוב הגדול רואה בזה דבר רצוי, אבל אין זה מתפקידנו ולא ביכולתנו. די שנדאג לעברית באוניברסיטאות ובבתי הספר, בעיתונות הכתובה ובספרים, שתיהפך ללשון עברית חזקה, שלא נצטרך להתאים את דובריה לשפות זרות.

הא' פליקס: אני רוצה להתייחס לסעיף על חוברת היובל של לשוננו. עתה זו שעה כשרה לעסוק בגדולות ולא להסתפק בחוברת המגיעה רק למספר מצומצם. לדעתי רצוי להוציא ספר יובל בשתי מהדורות: האחת מדעית, כמוצע, חוברת מיוחדת של לשוננו, והשנייה – כרך עממי, ואולי בעל משמעות שימושית.

פנה אלי העורך בעניין מאמר על תולדות שמות הצמחים. הייתי כותב ברצון, אבל בלי תמונות – קשה. להכניס תמונה בלשוננו זה דבר יוצא מן הכלל. לדעתי יש מקום להוציא ספר בצורה נאה ומושכת, מסובסדת, שניתן להפיץ אותו ברבים, בצורה מהודרת, מושכת את העין.

הא' חזן: התכניות יפות והדברים מגשרים על החלק הראשון של הדיון, שבו דננו על מעמדה של הלשון העברית. נוכל לעשות משהו בשנת הלשון העברית. מה שחסר הוא הדבר שעשוי להעלות את מעמדה של הלשון, וזה המגע החי של האקדמיה ושל קברניטי הלשון עם הציבור הרחב ובני הנוער, כדרך שהזכיר פרופ' מלמד. צריך ליצור קשר עם

תנועות הנוער ועם בני נוער, ולראות, מה הן הפעולות המשותפות האפשריות עם אנשי האקדמיה. אנשי האקדמיה צריכים להרצות בפני נוער ולעודד אותו לאהבת הלשון העברית, ובני נוער אלה הם שילמדו את הילדים בעתיד. צריך לארגן ביקורים של תלמידים באקדמיה; בתי ספר ישלבו בתכניות שלהם ביקור באקדמיה ללשון, וישמעו הרצאה. זה בודאי יקרב אותם ללשון העברית. אולי כדאי להכין תערוכות וכדומה, שיבואו תלמידים לבקר וישמעו דברים נאים מפי גב' בהט ומפי אחרים באקדמיה, שנוכל להתחיל בקשר ישיר וחינוך לאהבת הלשון.

הא' אפרתי: הייתי מבקש למסור מידע נוסף, כדי שיתבהר יותר חלק מהדברים, והחלק האחר יועבר לדיון אל ועדת החגיגות. האקדמיה העמידה שתי ועדות שישבו על המדוכה יותר משנה. במסמך שלפניכם מוצגות משאלות, תקוות. אני תמה שלא שמו לב לנושאים אחרים, שאני מאמין שהאקדמיה תצליח לממש אותם. אנחנו מבקשים לשתף פעולה עם הטלוויזיה, ומבקשים הקצבה מרשויות המדינה. הפעילות חובקת תחומים רבים, ואנו מקווים שנוכל לעשות מאמץ ולגייס לפחות חלק מן המשאבים. תחומי פעילותה של האקדמיה לא חורגים מעבר למדינת ישראל; אלא, הואיל ובאנו בדברים עם ההסתדרות הציונית ועם הסוכנות היהודית, על מחלקותיהן השונות, והן רוצות לשתף פעולה ולהעמיד משאבים כדי להכין תכניות, תערוכות וכו', איננו רואים מה פסול בשיתוף עמהם. הדברים כרגע כלליים, ואינם מגובשים דיים. אבל אולי כדאי לעשות מאמץ כדי שיקבעו עתים ללימוד הלשון העברית גם בחו"ל. אני חושב שזה ברור, שנעמיד לרשותם עצה והדרכה, ונוכל לקיים פעילויות שלנו בחו"ל ובארץ; ההסתדרות הציונית והמוסדות הלאומיים מוכנים ומנסים לשתף פעולה אתנו, ואינני סבור שיש לדחות את ידם המושטת.

הא' אורנן: הדוגמה היא מס שפתיים שאתה משלם. הדרך לעזור להם: "ממני תראו וכן תעשו", ושום דבר אחר לא.

הא' אמיר: מעמד יש ללשון כאן. כשאתה אומר: מעמד הלשון העברית, ממילא משתמע מכך כל מה שאתה רוצה שישתמע.

הא' אפרתי: מדוע לא ננצל את המשאבים כדי לבנות בהם תכנית שתהיה טובה לנו ולהם? האקדמיה יכולה להחליט שהיא לא משתפת פעולה. הדברים מסורים בידינו. אני לא חושב, חלילה, שהכוונה היא שאנחנו ניהפך להיות כלי בידם, ואינני רואה כאן כוונה של מס שפתיים. צריך להעמיד משאבים ולשתף פעולה.

הרעיון של פרופ' פליקס הוא חיובי, ומופיע בהמשך התזכיר. מדובר על שורה של פרסומים עממיים, ועל הוצאת קובץ תעודות, שיוכל להוות מקור משיכה גם מצד העיצוב. הוא הדין בפרסומים אחרים. אם נוכל, מובן שנעשה מאמץ להקפיד על צד העיצוב, כי היינו רוצים שהתפוצה תהיה רחבה ויהיה עניין בפרסומים אלה לרוב הציבור ולא למיעוט. גם ההצעה של הפעלת תנועות הנוער מקובלת עלינו, אנחנו מקווים שנוכל לקבל משאבים

כדי להפעיל את מוזיאון בן-יהודה גם בתור ארכיון לתולדות הדיבור היהודי-העברי, כדי שהרעיון בכללותו יקרום עור וגידים.

הא' צרפתי: על מה יצא הקצף של עמיתי אורנן? חיזוק וטיפוח מעמד הלשון העברית בחוץ לארץ? – מה רע אם עושים משהו בעניין זה? מה רע אם ילמדו עברית גם בתפוצות? חיזוק אחדות העם היהודי? – אינני מבין, מה פסול בדברים אלה.

הא' ברידא: הדיון הזה וההצעות עומדים כמעט בסתירה לדיון הקודם שלנו. אנחנו מדברים על מעמד הלשון העברית ועל הצורך בביצור העמדות ובשינוי ובהתאמה של הכלים כדי שיעשו דברים של ממש; לא כדי להרים את כבודה של הלשון העברית מבחינת פורמלית, אלא כדי לחזק את כוחה מבפנים. כמה מן ההצעות האלה הן הצעות שמתאימות, במובן מסוים, לאיזו אגודה בימים שהעברית הייתה עניין של חובבים. לאגודה שכזו מתאים לעשות סרטונים וחברות וחידון, רחמנא ליצלן. אנחנו די בוכים על חידון התנ"ך והנה צריך להוסיף עוד חידון אחד של הלשון העברית? ומה פלא שאין לנו מקבילה עברית ל'דיגניטאס'? ואף אין לנו הערכה מספקת להיקפן של משימות האקדמיה ולדחיפותן. עלינו לדאוג לא רק למעמדה הפורמאלי והמעשי בכל המוסדות, אלא לצייד את העם ברוח גאוה על הלשון וביכולת לחיות בה חיים עשירים. ואילו יכולנו להקים לקראת שנת המאה כמה ועדות, שיעסקו לא באלתור אלא בבירור רציני ובעיצוב של צורות לשון, במלים וניבים והגדרות ואופני ביטוי, שהם צורך הבעה של האדם המשכיל ושהעיתונות מביאה יום-יום תחליפים ותיקוי לעז להם, היינו עושים יותר לכבודה האמיתי של הלשון מאשר בסרטונים וכיזא בהם. אולי מותר לחלום על סרט שלא יביא קצת קוריוזים והתחכמויות או אגדות על הילד העברי הראשון, אלא יספר בצורה מושכת ומעוררת כבוד פרקים מתולדות תחיית הלשון ומאבקה. מאחורי הרעש והמהומה והכבוד המדומה יש לעצב את הכלים לצרכים החיוניים, ולהשיג את האמצעים לאפשר זאת.

הא' בן-חיים: המסמך הזה, שאנו דנים בו, אינו הכרזה של האקדמיה, אלא הודעה שחיברו, על הרעיונות שהועלו בוועדה להכנת שנת הלשון העברית בתש"ן. זה אינו מסמך מחייב. הואיל ואנו, גם כאן באקדמיה, חילוניים ודתיים, מסוגלים לפעול יחד לפי המכנה המשותף בלבד, אני מסכים שבניסוח הגמור של ההכרזה לא ייכלל רעיון שאינו מקובל על כלל חברי האקדמיה. אך אותך, פרופ' אורנן, אני שואל מה פסול שהאקדמיה ללשון העברית מעוניינת במעמדה של העברית גם מחוץ לגבולות המדינה? כלום אין הצרפתים והאקדמיה לצרפתית טורחים להנחיל את יוקרת לשונם מחוץ למדינתם?

הא' אורנן: זה מס שפתיים, כשאתה משווה את זה להפצת הצרפתית בעולם. בהצעה מדובר על העברית כאמצעי לחיזוק אחדות העם היהודי, ואין הדברים דומים.

הא' בן-חיים: השאלה שאנו דנים בה עכשיו היא לפי הבנתי זו: הממשלה נענתה להצעתנו, להכריז על 'שנת הלשון העברית' ולקשרה במאה שנה לייסוד ועד הלשון, שהוא

מסד האקדמיה שלנו. מובן מאליו שאנו נדרשים לפעולה. מוסדנו הוא חתן היוכל, ועם כל הביקורת שיש לנו על פעולתו במשך אותן מאה השנים, הלוא הוא עמד במרכז העשייה הגדולה הזאת, וגדולי סופרי העברית וחשובי חוקרי העברית היו מחבריו. על כן זו גם חגיגה שלנו. מה נתרם שתהא חגיגתנו מכובדת? במסמך שלפנינו הועלו רעיונות, והחברים מתבקשים להביע את דעתם עליהם ואף להוסיף עליהם.

דבר ברור שכבר הוסכם, כי בישיבת הקונגרס למדעי היהדות בחודש אב תשמ"ט, ממש בפרוס שנת הלשון, תקום ישיבה מיוחדת, מוקדשת ל-100 שנים של המוסד העליון ללשון העברית. ההכנות לכך תלויות בידי אנשים מעטים בלבד. דבר שני הנראה לי חשוב, הוא שידור שבועי של 5-10 דקות ברדיו על נושאי לשון, בצורה עממית ונאותה בסגנון. לכך דרושים בערך 25 אנשי האקדמיה, חברים ועובדים מדעיים, שיקבל כל אחד מהם על עצמו להכין שתי הרצאות קצרות במשך אותה השנה, שישודרו ברדיו. כולן יקובצו אחר כך בפרסום לעצמן.

בסוף אני מבקש להגן על ד"ר אפרתי המשקיע מאמצים רבים בהכנות לשנת הלשון. כידוע, לכל פעולה אתה צריך לכסף. המשפטים במסמך הזה על חשיבות הלשון העברית לקיום העם היהודי נועדו לשכנע את הסוכנות היהודית ויהודים נדיבים בחו"ל לסייע לאקדמיה להשיג את המימון הדרוש לביצוע הפעולה הזאת. לצערי אין ללשון העברית לא בהסתדרות הציונית ולא בקרב יהודי חו"ל אותו כוח המשיכה שהיה לה לפני דור, שני דורות.

הא' מלצר: קראתי בעיון את ההצעה הזאת של התכניות לשנת המאה. ראיתי שבסך הכול נזכרים בה רק כמה חברים של האקדמיה. אני חושב שזה עניין חשוב, וצריך להתכונן לזה. אני מציע לקרוא לוועדה של שבעה חברים, או לפחות חמישה חברים, שישבו וידונו בכובד ראש, איך לעשות את הדבר הזה, ולא שיהיה עשוי בידי מומחים מן החוץ.

הא' בלאו: אכן, זה המצב. יש ועדה מיוחדת שנבחרה בזמנו לחגיגות 100 שנה. הוועדה הזאת ישבה יחד עם המנהלה, ותוצאת הדיונים האלה והניסיונות האלה מונחת לפניך. כפי שאומר הא' בן-חיים, בצדק, אלו הן הנחיות, שהיינו רוצים ללכת בכיוון. אם נוכל להרים את כל המעמסה הזאת – אינני יודע, אבל אנחנו מנסים ללכת בכיוון הזה. זה כולל גם את היעד הכספי שהוזכר קודם. אנחנו מנסים, אולי נוכל להשיג כספים שבאמצעותם נוכל להרחיב את הפעולות שאנחנו כבר מבצעים, וכן להתחיל פעולות שלא התחלנו בהן עד עכשיו. כל הדברים האלה הם חלומות, לעת עתה.

הא' מלצר: אני שואל, למה צריך לקחת מומחים מבחוץ? אנחנו מכנסים ועדות שונות לשם קביעת כמה מונחים, וחוזרים ודנים במונחים האלה בוועד המינוח ובוועד הדקדוק, ולפעמים דנים על שניים-שלושה מונחים גם בישיבת המליאה. ודווקא בעניין הנכבד הזה, חגיגות שנת המאה, נמסור הכול בידי 'מומחים מקצועיים'? לדעתי צריכים לטפל בזה חברי האקדמיה עצמם.

הא' בלאו: זה בדיוק המצב. יש דברים חשובים לעשות, כמו עניין הלקסיקון וכדומה. הדברים האלה כתובים כאן. בדרך כלל אנחנו מחלקים את עבודת המליאה ועבודת המנהל לשני עניינים. המליאה מחליטה בענייני לשון; המנהלה - כפי שאומר שמה - בבחינה האדמיניסטרטיבית. אותה ועדה קשורה למנהלה, כי יש פה עניין אדמיניסטרטיבי. בדרך כלל המליאה איננה עוסקת בעניינים מנהליים, אלא אנחנו מביאים את תוצאות הדברים האלה בפני המליאה. כל חבר שרוצה לדעת - מוזמן, ואנחנו נסביר לו. הוא גם מוזמן לישיבות, שהן פתוחות, ומתנהלות בנוכחותם של 5-7 חברי האקדמיה. ומי שרוצים להצטרף - ברוכים הבאים.

הא' בר-אשר: זו ועדה שלמה שחברה יחדיו משתי ועדות. יש שבעה חברים שהתכנסו פעמים אחדות ודנו בכל ההצעות לחגיגות ה-100. הוזכר הלקסיקון. לא נתחוויר לי, למה אתה, מר מלצר, מתכוון בדיוק. יש הצעה, שבין הפרסומים תצא חוברת שתכלול את תולדות ועד הלשון מראשיתו.

הא' מלצר: למה חוברת? זה צריך להיות ספר.

הא' בר-אשר: אני מתכוון לספר; יש לקט של תעודות. מכיוון שהלקט הזה יצא בשעתו ומאז התיישן, הכוונה להשתמש בו ולהוסיף עליו מלפניו ומאחוריו ובגופו. פרופ' פליקס אמר, שיהיה משהו שמיועד לציבור הרחב. ואכן אנחנו מכינים גם עלון שבועי המיועד לציבור הרחב. זו התכנית. תוך 3-4 חודשים נראה מה ניתן לממש ממנה ומה אינו ניתן למימוש; במה כדאי להתרכז יותר ובמה להתרכז פחות. הדיון של היום בא לברור מה ניתן להוציא לפועל ומה צריך להוסיף או לגרוע.

הא' בן-חיים: לפני 18 שנה מלאו 80 שנה לוועד הלשון. הוצא לקט, שכלל גם רשימה מלאה של כל החברים מאז קיום ועד הלשון. לקט כזה אי אפשר לדרוש מחבר שיאסוף בעצמו. יש הכרח בעובדים בשכר. עכשיו צריך לעשות הכול בצורה יותר רחבה, לקראת חגיגות ה-100. נדמה לי שזה דבר חשוב, קובץ שיכלול את שמות האנשים הפועלים, מונחים וחבורות שפורסמו על-ידי האקדמיה. מי יעשה את זה? ודאי שצריך לקחת אדם, או מהמזכירות או משהו אחר, שישב וימצא חומר, ויביא אותו לפני המנהלה, בצורה זו או אחרת. ביקשו מחברים, שכל אחד יקבל על עצמו חלק מהתפקיד, כדי לסייע לאנשים בעריכה הסופית.

הא' מלצר: הדיון הזה וההחלטה אינם עניין של המנהלה אלא עניין של כל החברים. צריך להיות דיון רגיל.

הא' ברוידא: במסמך הזה יש הרבה סוגסטיות, הצעות שונות, מהן יפות יותר ומהן פחות. המליאה הביעה דעתה על דברים שונים. צריך לצמצם את הדברים, ולהתרכז בדברים החשובים להבלטת המשמעות. והכוונה היא לסעיף הראשון, שדובר עליו כאן בהרחבה.

אני תומך בהצעה, לבדוק, אם הוועדה הקיימת רוצה להמשיך בעבודתה, או שצריך להוסיף עליה מעט חברים, כדי להכין הצעה מרוכזת, משהו יותר נמרץ ויותר גדול, ולא רק מן הדברים ששייכים רק לאקדמיה. צריך להמחיש לעם, שקיימת אקדמיה, והיא חשובה, וצריך לתת לאקדמיה עצמה הרגשה שהיא עושה את חובתה. אשר להיגוי המשדרים, יש לשים לב לא רק לעיוותים מתוך בורות, אלא גם לשיבושים בצורת תיקוני-יתר, כגון לחתם, לחתם, לחתם במקום לחתם, לחתם.

הא' אמיר: כמה מלים לגבי הוויכוח על המשפט שמופיע בסעיף מס' 1 של היעדים המרכזיים. אני לא רוצה לקבל שבאקדמיה לא חשוב ניסוח. אפשר לנסח מה שמתכוונים. הניסוח חשוב כדי לפשר ולמנוע ויכוחים. אני מציע: חיוק וטיפוח של הלשון העברית ותרבותה. לצורך שיחות עם גופים ציוניים בנושא זה, ממילא מובן שאם אתה אומר "לחזק את הלשון" ברור שאתה רוצה מהם משהו. ההמשך הוא כבר אידאולוגי טהור. הסוכנות אינה זקוקה שילמדו אותה אידאולוגיה ציונית.

מצד שני, יצרנו יעדים מרכזיים שהאקדמיה מבקשת לעסוק בהם. היעד הראשון – אנחנו מטיפי לקח ומדרבנים מוסדות. למה לנו להתווכח? אנחנו רוצים לנצל את הדבר הזה, ולעשות את שנת-המאה מנוף לקידום הלשון העברית ותרבותה. שמעתי, שמבקרת פה משלחת בסקית. יכול להיות שהם, או באיסלנד, ישמחו בשמחתנו, וגם אנחנו ניעזר בהם, אבל אין הדברים האלה כלולים ביעדיה של השנה הזאת.

אשר להקלת הראש בכבוד העצמי – אני חושב שחלק מפחיתותה של האקדמיה בציבוריות הישראלית נובע מכך שהיא אינה דואגת לכבודה. הא' בן חיים הזכיר שבשנים הראשונות היה קומוניקאט על המתרחש, ומה החלטנו. חלק מפחיתות כבודה של האקדמיה נובע מכך שחדלו מלתת הודעות בעיתונות. הוא הדין לגבי שאר פריטים בתכנית, שמונחים כמין דבר חסר ערך. אני חושב שחלק מתפקיד האקדמיה בשנה הזאת הוא לטפח את מעמדה בעיני הציבור; לא כדי שיוסיפו לנו עיטורים, אלא כדי שהדבר הזה יביא לתודעת הציבור את האקדמיה, ולזה יש חשיבות. אני חושב שצריך להודיע! כאשר מחליטים לספח כמה אנשים חדשים, צריך להודיע על כך בעיתונות.

לעומת ההצעות שעסקנו בהן בחצי הראשון של הישיבה היום, על חולשות מעמדה של העברית ועל הצורך לברר את מעמדה, אני חושב שטיפוח זה יתקשר אל התוכן של שנת ה-100. יש ועדה שתכלול אנשים מתוכנו ומחוץ לנו, שתגבש תכנית. פרט לדברים האלה, שהם לכבודה של האקדמיה, ובעקפים לכבודה של הלשון, צריך שתיוכר שנה זו כשנת המלחמה על העברית שאותה הזכיר הא' בר-אשר. תיוכר אותה שנה בזכות זה שייחקק חוק. עד היום אין חוק הלשון העברית וחוק עזר ללשון של העיריות. כל זה לא מעוגן בחוק, לא בחוק המדינה ולא בחוקי העזר העירוניים. הוא הדין לגבי הלשון באוניברסיטאות, עניין שהזכירו פה חברים רבים; יהיה לנו הדבר למטרה בשנה זו: מאותה שנה והלאה לא תוגשנה עבודות אלו בלשון אחרת. והוא הדין גם לגבי הלשון בשידורי הרדיו. על כל הדברים האלה עלינו לחשוב ולדבר עליהם בפגישה עם השר. עליהם להיות חלק אורגאני של תוכן אותה שנת המאה כפי שהאקדמיה רוצה לראות אותה.

הא' בר-אשר: הנשיאות, המנהלה וועדת המאה יגבשו את התכניות; ברור שכל שנאמר כאן יילקח בחשבון בשעת הגיבוש הסופי של ההחלטות.

הא' צרפתי: מה שרציתי לומר נאמר כבר על ידי הא' אמיר, אך אוסיף מלים קצרות. חברי האקדמיה ונשיאיה מעולם לא ביקשו שיהיה לאקדמיה מעמד פורמאלי מכובד. עשו זאת מכוח נטייה טבעית נעלה, הרואה את הכבוד הפורמאלי כהבל ולא יותר – אך הייתה זו טעות. לו היה לאקדמיה מעמד רם ומכובד, הייתה החברות בה נחשבת ונכספת, היו אנשים מתדפקים על דלתותיה ומבקשים להימנות עם חבריה (כי גם מלומד דגול, גם סופר מעולה, אף הוא סוף-סוף בשר-ודם ונמשך אחרי הבלי העולם הזה), ועל-ידי כך היינו יכולים לבחור כל איש הנראה לנו מתאים, בלי חשש שיסרב, והיינו יכולים לדרוש מכל חברינו שיטו שכם לעבודה לפי הצורך. גם איש הרחוב היה מעריך את האקדמיה יותר ומקשיב לדבריה ביתר קשב. כשאני מדבר על כבוד פורמאלי, כוונתי לדברים פשוטים ואפשריים, כגון הדרישה שלכל טקס ממלכתי יוזמן נשיא האקדמיה או נציגות האקדמיה, כפי שמוזמנים חברי בית המשפט העליון או נשיא האקדמיה למדעים, וכיוצא בזה. על-ידי כך היינו מרגילים את הקהל לראות באקדמיה אחד המוסדות הראשיים של המדינה, וזה היה מוסיף לה כוח והשפעה. אני יודע שדבריי עשויים לעורר גיחוך, כי איש אינו מוכן להודות שיש לכבוד ממשות, ואף-על-פי-כן אני מציע לחברי האקדמיה שיתנו את דעתם לבעיה זו. איני מעז לחלום שיהיה לאקדמיה ללשון מעמד דומה לזה של האקדמיה הצרפתית, אבל גם מקצת מן המקצת יהיה הישג. ולא נשכח שאף רבותינו דיברו לא מעט על כבוד תלמידי חכמים.

הא' בלאו: התחיל את הדיון בישיבה הזאת מר צרפתי, ואנחנו מסיימים את הישיבה בדברי מר צרפתי. אני מודה לכולכם ולהתראות בישיבה הבאה.

נספח

**היערכות לחגיגות שנת המאה (התש"ן – 1990)
(תכניות, יעדים, שלבי ביצוע)**

ממשלת ישראל החליטה להכריז על שנת התש"ן כשנת הלשון העברית, לציון מאה שנים לייסוד ועד הלשון העברית.

ואלה היעדים המרכזיים, שהאקדמיה מבקשת להשיג:

- א. חיזוק וטיפוחה של הלשון העברית ותרבותה בארץ ובתפוצות, כערך מרכזי ביסודות התחייה היהודית בארץ, לחיזוק אחדותו של העם היהודי;
- ב. העלאת קרנה של האקדמיה ללשון העברית ומתן ביטוי בכתב, בע"פ ובכלי התקשורת האלקטרוניים, להישגיה, מפעליה ופעולותיה בעבר ובהווה;
- ג. הרחבתו ופיתוחו של משכן האקדמיה: בניית אולם ישיבות למליאת האקדמיה, והוספת קומה למדורי מפעל המילון ההיסטורי;
- ד. כינון 'יד בן-יהודה' בתור מוזיאון וארכיון לתולדות הדיבור העברי והתפתחותו במאה השנים האחרונות.

שלבי הביצוע

- א. 1. קביעת יום עיון שיוקדש למאה שנות תחייתו של הדיבור העברי – במסגרת הקונגרס העולמי למדעי היהדות;
2. קיום בתר-קונגרס בשיתוף עם המועצה להנחלת הלשון העברית, ובמסגרתו פגישת היכרות של המורים לעברית בחו"ל עם האקדמיה ללשון העברית;
3. ייזום תערוכה ניידת, אור-קולית, בעברית ובתרגום ללשונות זרות, תערוכה שתספר את מעשה תחיית הדיבור בארץ ותסקור את התפתחותו בעבר ובהווה;
4. הכנת תכניות מיוחדות ופיתוח עזרי לימוד והוראה אודות הלשון העברית ותחיית הדיבור העברי בעבר ובהווה, לתלמידי בתי-הספר היסודיים, העל-יסודיים והמכללות למורים (התכנית תגובש ע"י משרד החינוך והתרבות בעצה אחת עם האקדמיה, שנציגה הוא הא' גב"ע צרפתי);
5. ייזום פעולה משותפת עם תנועות הנוער, לקידום ענייני הלשון והדיבור העברי;
6. הפקת סרטים קצרים וספרונים מצוירים, בעברית ובלשונות זרות, להמחשת ההצלחה המופלאה של תחיית הדיבור העברי בעבר ובהווה (במימונו ובחסותו של משרד התיירות);
7. הכנת תערוכה של כתבי-יד עבריים, של הדפוס העברי, של אפיגרפיה עברית, ספרים ועזרים ללימוד העברית וכיו"ב – תערוכה שתיועד גם להצגה בחו"ל (בתיאום עם בית הספרים הלאומי);

- ב. 1. פעולות בשיתוף מרכז ההסברה
- הנפקת סדרת בולים (המדינה, הקק"ל);
 - הנפקת מטבע;
 - עיצוב סמל ל'שנת הלשון העברית';
 - הלשון העברית כנושא מרכזי ביום העצמאות התש"ן (תכנית מפורטת תגובש);
 - הפקת כרוז ל'שנת הלשון העברית';
 - חידון הלשון העברית בתש"ן (במתכונת חידון התנ"ך).
2. פעולות בשיתוף עם רשות השידור והטלוויזיה החינוכית (בשנת התש"ן)
- סדרת תכניות בטלוויזיה וברדיו, על תולדות הלשון ותחיית הדיבור בעבר ובהווה, עם דיונים על שימושיה של הלשון, מונחיה, קביעותיה, דרכים לשיפור מעמדה ושיפור ידיעתה (התייעצות עם דן אלמגור, ירון לונדון, אבשלום קור ופרופ' ח' רבין);
 - הכנת כתבת תחקיר ('מבט שני') על הכיוונים הרצויים להתפתחות הלשון העברית בעבר ובהווה;
 - הפקת תכנית 'הדרך' ללשון העברית ול'אקדמיה (ירון לונדון) שתשודר בערב יום העצמאות התש"ן או במוצאי;
 - הפקת תכניות על העברית בטלוויזיה החינוכית (בהתייעצות עם אבשלום קור ודן אלמגור).
3. פעולות יוזמות אחרות (מתשמ"ח ואילך)
- חיבור תסריט באורך מלא על תחיית הדיבור העברי, רציפותו, התפתחותו והישגיו במאה השנים האחרונות (דן אלמגור);
 - ייזום מפגשים בבית האקדמיה בהשתתפות חוקרים, סופרים, אנשי ציבור, מדינאים, עיתונאים וכיו"ב, מפגשים שבהם יינשאו הרצאות ויידונו נושאים בענייני הלשון, מעמדה במדינה והדרכים לשיפור ידיעתה (רצוי להתחיל בפעילות זו בתשמ"ט);
 - הזמנת שרים וחברי כנסת לסידורים באקדמיה;
 - פרסום דו-חודשי של מונחים וקביעות חדשות של האקדמיה במוספים הספרותיים של העיתונות היומית ובכלי התקשורת האלקטרוניים (במסגרת שידורי חסות מטעם מפעלים ומוסדות מסחריים), מתשמ"ח ואילך;
 - פעולה מצד האקדמיה כדי להגביר ולהרחיב את ביקוריהם של תלמידי בתי-הספר בביתנו (כשיועמדו לרשותנו המשאבים הכספיים לכך).
4. אירועים ממלכתיים מרכזיים בשנת המאה – התש"ן (1990)
- התכנסות בבית נשיא המדינה והכרוז על 'שנת הלשון העברית';
 - ישיבה חגיגית של הכנסת והממשלה, לציון שנת המאה;
 - ישיבה חגיגית של ההסתדרות הציונית העולמית;

ד. הענקת תוארי כבוד ליקיריה ולעמיתיה של הלשון העברית [אישים שתרמו תרומה מיוחדת ללשון העברית - 'בעלי מאה'] בהשתתפות ראשי המדינה; ה. התכנסות מליאת האקדמיה בחנוכה התש"ן ליום עיון, שאליו יוזמנו ראשי המדינה ונציגי מדינות ואקדמיות לאומיות, ואלה ישתתפו בסימפוזיון ויברכו בשם מוסדותיהם (האקדמיה צריכה לגבש תכנית ולהציעה למרכז ההסברה ולמשרדי הממשלה הנוגעים בדבר).

5. פעולות האקדמיה והכנותיה לקראת שנת המאה (התש"ן)

א. פרסום קובץ המונחים של האקדמיה [התקנתו, עריכתו והוצאתו לאור בעברית ובאנגלית, או התקנתו לשימוש פנימי בעברית בלבד] [האחראי: הא' ז' בן-חיים];

ב. פרסום החלטות האקדמיה בענייני לשון (הביצוע בידי הגב' בהט והא' ינאי). אחראים מטעם האקדמיה: הא' ז' בן-חיים וגב'ע צרפתי;

ג. הוצאת קובץ תעודות ומסמכים לתולדות ועד הלשון והאקדמיה ללשון העברית, ולחידוש הדיבור העברי בשנים תר"ן-תש"ן; הקובץ יכלול אוסף של תעודות ומסמכים מקוריים, לקט דיונים וויכוחים, ביוגרפיות של חברים באקדמיה, מסמכים על מעמדם החוקי של האקדמיה ושל ועד הלשון, מסמכים וציוני דרך בהתפתחות הדיבור העברי והתפשטותו (הביצוע: הא' ז' בן-חיים ונ' אפרתי);

ד. הוצאת חוברת יובל מיוחדת (במסגרת לשוננו), ובה מאמרים שעניינם העברית החדשה, השפעותיה, השתקפויותיה וכיו"ב; החברים שהשיבו בחיוב לפניית עורך לשוננו הם האדונים מ"צ קדרי, ג' גולדנברג, ע' אורנן, ר' מירקין, ח' רבין, א' ברוידא, מ' ברי-אשר, ז' בן-חיים, ש' מורג, והגברות א' גולדנברג וש' הראבן;

ה. השלמת המפתחות ללשוננו עד כרך ג' (ועד בכלל);

ו. מפתחות ללשוננו לעם;

ז. הוצאת קונטרס שבועי (במשך שנה), המיועד לציבור הרחב ולתלמידי בתי הספר.